

Alighanem mindnyájunknak vannak olyan emléktárgyai, akár színei, mozanatai vagy filmkockái, amelyekkel önkéntelenül is, szinte a pillanatnál is kisebb időegység alatt visszarepülünk évtizedekkel ezelőttre – a gyer-

92 Halmi Annamária

„A FESZÜLTSG TARTJA ÖSSZE AZ EMLÉKEKET”

Györe Bori: *Engedély magamnak*

dalát látjuk – és akkor, ha ez a gyermekkor után is változatlanul, szünet nélkül kísér(t) bennünket?

Györe Bori első verseskötete, az *Engedély magamnak* számomra egy efféle vállalkozás terhét mutatja meg sajátos gyengédséggel és érzékenységgel. Bemutakozó kötet mivolta ellenére az *Engedély magamnak* hangja többnyire egységes, ami persze annak is köszönhető, hogy a szerző körülbelül húsz éve publikál különböző orgánumban, így a teljes anyag láthatóan hosszú ideje formálódott. Egyedi nyelve, amely egyszerre poetizált és olykor megejtően élőbeszédszerű, a személyes emlékek megidézésén keresztül keresi a jelenben a válaszokat. Az ezeket megelőző alapkérdések könnyen felállíthatók, ez az egyértelműség azonban inkább az egyenesség, semmint az egyszerűség irányába viszi a kötetet. Felrajzolható benne egyfajta „éresi folyamat”, a kislánykortól eljutva a fiatal, majd a felnőtt, érett nő pozíciójáig és perspektívájáig. Ez az ív végig is vonul a négy cikluson, hogy aztán a negyedik verscsoporttal valamelyest egyfajta keretességet megteremtve, a felnőttkor tapasztalataival felvértezve tekinthessen vissza a gyerekkorba, valamint annak a jelenben is tapintható hatásaira. A kötet idő- és identitás-fogalmáról az *ami kerek egész* záró sorai már az első ciklusban árulkodnak: „[...] a múlt kerek egész / a jelen csonka hézagos”.

Az első ciklusban (*idővel úgyis*) tehát a gyermekkor, annak emlékeire a felnőtt perspektívájából alakított visszaemlékezések töltik be a főszerepet. Fontos az emlékek tárgyakon keresztüli megidézése, ezeknek a tárgyaknak a jelszerű működése. Lényeges, hogy ezek olyan intim és személyes dolgok, mint például egy kiskori kardigán, az otthoni lábasok, bögrék („nyoma vezett a kis kötött kardigánnak / könnyű volt elszakítani” – *nyoma vezett*; „[...] még mindig / nem tudom átöntení / a bögrébe a vizet úgy / hogy ne folyjon le / az oldalán” – *napló*). A közvetlen, már-már puha, halk, háttérbe

mekkorunkba. A gyermekkorhoz általában – és ideális esetben – olyan fogalmak vagy érzetek társulnak, mint az öröm, a bensőségesség, a meghittség, a kedves nosztalgia. Mi történik akkor, ha mindennek a szomorúságtól, traumáktól terhelt, fájdalommal teli ol-

húzódó megszólalásmód ugyan valóban könnyen befogadható, azonban ennek a hozzáférhetőségnek a hátulütője lehet, hogy hamar súlytalanná válik. Az elsőt követően a második ciklusban (*csupasz gerincek*) ugyan a tematika jelentősen megváltozik, a megszólalás módja és mikéntje azonban kevésbé, így a többnyire rövid szabadversek egybefüggő szólalásból nehéz egy-egy kiemelkedő csúcspontot választani. Már csak azért is, mert jó néhány képben és szókapcsolatban rejlik potenciál, akár azok érzékenysége vagy nyelvi leleményessége okán, de az átütő esszencia, az olvasót kimozdító és meghökkentő erő a kötet első nagyobb részéből hiányzik. Ahol ez a hatás és képesség mégis megtalálható, ott szinte kivétel nélkül gyengédség, meghittség és erőszak, fájdalom vagy szomorúság, lehangoltság általában váratlan társításával találkozunk. Ilyen például a kötet első verseinek egyike, a *nyoma veszett*.

A második ciklus teljes egészében a testiségre, a két ember közötti fizikai kapcsolatra épít. Teszi ezt oly módon, hogy erotikája nem válik hivalkodóvá vagy szembetűnővé, sőt a fentiekben már részletezett beszédmód alkalmazásával tulajdonképpen visszahúzódó szavai szándékosan rejtik, vagy éppen alig mutatják a szexualitást. Finom, de korántsem prűd megoldásai révén ez a könyv legerősebb pontja is lehetne, de számomra talán a leggyengébbnek érződik. Nincs felfokozottsága, feszültsége, és esendősége sem elegendő ahhoz, hogy azáltal váljon megkapóvá. Érdekes megoldás az emberi gerincnek a könyvgerinccel történő egybeírása, amely cikluscímmé emelése révén is hangsúlyossá válik. Mégis, az itt olvasható képek és metaforák inkább a toposzok kategóriájába sorolhatók. Nem hat újszerűnek, hogy a felsejülő szeretkezésmozzanattal szemben az abrosz fehérsége a tisztaságot és az érintetlenséget jelképezi (azon gondolkoztam amit két ember / egymással csinálna ha nem lenne közöttük / asztal vacsorák pohár borok” – *kivel eszik*), ahogy halál és szeretkezés egymásba játszatása sem (*előtted*).

Ahogy haladunk előre az egyre komolyabb témák és nyersebb megszólalásmód felé, úgy válik a kötet egyik alaptétjévé a leszármazás kérdése. Ami a korábbiakban csak jelzés vagy említés szintjén volt jelen, az a harmadik-negyedik ciklusban (*konyhafészek, a valóság háromszor*) a központi dilemma rangjára emelkedik: gyermekként vajon csupán a szüleim lenyomata, indigója vagyok-e? („talán nem véletlen / hogy azóta lekésem a találkozókat / ahogy anyám is elaludta / első randevúját az apámmal” – *késésben*) Törvényszerű, hogy az általuk elkövetett tettek, hibák és sikerek bennem mint gyermekben testesüljenek, öröklődjenek tovább? („[...] én / megteszem majd érte mert anyám is / megtette értem vagy nem tette meg / vagy megtette csak nem azt” – *egyszerű*) Kodifikálja-e előzetesen a szülői sors azt az

utat, amelyet majd a gyermeknek kell a saját élete során bejárnia? Ez a kérdéscsoport szinte visszhangként szólal meg az egész kötetben, újra és újra visszatérve – hasonlóan ismétlődő jelenség a hármasság fogalma (amely stílszerűen a *háromszor* című versben kulminálódik). Hogy ez a hármasság 94 pontosan mit jelent, arra nem adható egyértelmű válasz, és nem is szükséges: három fontos személyt, három életszakaszt, három családtagot egyformán jelölhet.

Az anya személye és életútja már a kötet elején érezhetően centrális erővé lényegül, hogy aztán később, a harmadik szövegcsoporthoz és különösen a könyv vége felé haladva szinte teljes mértékben uralja a versbeszédet. (Fontos és érzékeny művelet, ahogyan az anya által determinált és az ő hiányától deklaráltan szenvedő versbeszélő aztán maga is az anyaság pozíciójába kerül, még ha csak ideiglenesen is.) A kötet utolsó szakaszának ereje éppen a kimondásban rejlik: azok a meghatározó emlékek, mozzanatok, történések és momentumok ebben a fázisban már sokkal inkább explicit módon mutatkoznak meg, mint ahogyan azt például az első ciklus emlékidézése és sejtetése vitte véghez. A három utolsó vers közül a *most* és valamint a *pontban* azok, amelyeket egyrészt jól elhelyeztettnek, másfelől a kötet talán legerősebb darabjainak tartok – közülük is főként az előbbi verset. A *most* és fellebbenti a fátylat arról a traumáról, amelyre nemcsak szövegszerűen utal néhány korábbi írás, hanem amely voltaképpen az egész kötetet szervezi és áthatja („mintha csak játszana / amikor beveszi a gyógyszereket / vajon mióta játszik a gondolat”). Az öngyilkosság és az anyai jelenlét feloldhatatlan hiánya felől olvasva a könyv új, de legalábbis újrapozicionált értelmet nyer – ezáltal megemelve a kezdő szakasz jelentőségét és színvonalát is.

A két utolsó ciklusban nemcsak az anya alakja, valamint halála, de egy sor más, súlyosabbnál súlyosabb téma, élmény idéződik meg. Ide tartozik a válás, a gyermekvállalás, vagy éppen az arról való lemondás: érzésem szerint ezek a kifejezetten nehéznek mondható tematikus központok azok, amelyek a legmagasabb minőségű verseket eredményezik. Az anyai halál összefonódik a szerelmi csalódással, egy kapcsolat lezárultával, és egy gyermek – feltehetően abortusz általi – elvesztésével, így a gyász aktusa és folyamata több szinten is fontossá válik. (Ezt a többrétegűséget konkretizálja a *pontban* című szöveg is.)

Fontos a tematikus centrumokról, a legfőbb kérdésekről beszélni, a kötet jelentőségét ezek azonban önmagukban nem árulják el. Megítélésem szerint annak tétje és egyben egyik erénye is múlt és jelen viszonyának, valamint a jövőbe mutató következmények felmérésében rejlik. Korábban már utaltam rá, hogy a bizonytalannak, átfoghatatlannak tűnő jelen síkjával a múlt stabilnak látszó építőköveit állítja szembe: ez egyben összefügg azzal, ahogyan a jövőt látta. A pre-determináltság dilemmája is voltaképpen a

múltban gyökerezik, a múlt stabilitása és a jelen „hézagossága” pedig ellentétes azzal, ahogyan az emlékeket és a múltat általánosságban értelmezni szokás (Gondolva itt az emlékezés részlegességére és szubjektív mivoltára, az emlékek halványulására-megszépülésére stb.)

Az *Engedély magamnak* további erőssége az a mód, ahogyan a 95 traumáktól terhelt emlékeket a maguk közvetlenségében és sajátos gyengédséggel képes közvetíteni, egy olyan nyelven, amelyet bármelyikünk megérthet – olyan tapasztalatokról, amelyeket azonban csak a hasonló tragédiákon átesettek ismernek igazán. Ez az *engedély* pedig – legalább – kettős természetű: engedély arra, hogy ezek a traumák végre beszéd (és feldolgozás) tárgyai legyenek, és engedély arra, hogy a versek megszólalója a béklyóként viselt előképekkel szemben, azokat mégsem tagadva múltjából szuverén, önálló jelenét – és jövőjét – felépíthesse. (*Scolar, Bp., 2017*)

Új Forrás 2019/10 – Halmi Annamária: „A feszültség tartja össze az emlékeket” – Győre Bori: *Engedély magamnak*

Folyóiratunk a
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM és az EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA
anyagi támogatásával jelenik meg.
Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HIRKER RT.
és alternatív terjesztők

Szerkesztők

JÁSZ ATTILA – Csendes Toll (főszerkesztő)
PAPP MÁTÉ (költészet rovat: mahbija@gmail.com, zene online rovat)
REICHERT GÁBOR (kritika rovat: reichertgabor87@gmail.com)
SZÉNÁSI ZOLTÁN (főszerkesztő-helyettes, próza rovat: szenazol@gmail.com)

Lapterv és műszaki szerkesztés
SELLYEI TAMÁS OTTÓ

Munkatársak

BUCSI-KOVÁCS ANIKÓ
HEGEDŰS GYÖNGYI
MURÁNYI SÁNDOR OLIVÉR
SZŰCS BALÁZS PÉTER

Tiszteletbeli munkatársak

BUJI FERENC
CSEKE ÁKOS
MONOSTORI IMRE
MUZSNAY ÁKOS

ÚJ FORRÁS

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
JÓZSEF ATTILA MEGYEI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer

Alapítva ezerkilencszázhatvankilencben
Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2836 Baj-Szőlőhegy 2722/4

E-mail: jasz.attila@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.ujforras.hu

Előfizethető az Új Forrás szerkesztőségi címén. Előfizetési díj egy évre 5000 Ft.

ISSN 0133-5332

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. A kiadásért felel: Új Forrás Kiadó Nonprofit Kft.

Készült a Sollers Kft. nyomdájában Tatán.